

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“ a vobis institutum ad cat olicarum partium: proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyesljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Főszerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-tér 1.**
Egyes számok kaphatók: a dohánytözsédekben.

Tanítók napja.

Székesfehérvár, dec. 13.

A Fejérmegyei Tanítótestület ma látogatott közgyűlést tartott a vármegyei székházban anyagi ügyeinek rendezése tárgyában. A tanítók testületét ez alkalommal maga Prohászka Ottokár dr. megyéspüspök is megítélte látogatásával. Mikor a megyéspüspök Klauucz György dr. irdoagazgató kíséretében a közgyűlési terembe lépett, élénk éljenzés fogadta. A terem asztalait a megye és város tanítószolgálatának színe-java őrölte körül. Férlak, nők. Sokan jöttek el a lelkeskedő és hitoktató papság sorából is.

A közgyűlést Szirbék József elnök nyitotta meg lendületes beszéddel.

— Eddig ideálisan dolgozott a tanítószolgálat, szinte tekintet nélkül az anyagi gondokra. Ezt lelke mélyén a tudat, hogy a társadalom majd maga is be fogja látni, mennyire elkerülhetetlenül szükséges a népnevelők anyagi helyzetének rendezése, javítása. Ez azonban nem következett be. Még a rendszerváltozásnak, az új érának sem volt módjában a régi sebeket szanálni. Így emelkedtek aztán olyan elkeseredett hangok a tanítószolgálat köréből, amilyenek a közelmúltban elhangzottak. Csak így történhetett, hogy egyes magukról megelégedkezett tanítói csoportok követeléseiket most már a nemzetközi lobogó alól kezdték hangoztatni. Ehhez a szélső állásponthoz az öntudatos, a hazafiás tanítószolgálat nem csatlakozhatik. Szervezkedni azonban kell, szervezetlenül maradni bűn volna ma már. Ez a praktikus, napi rendszerben levő nagy gondolat hozta össze a város és megye tanítószolgálatát is. Kívánatos, hogy a tárgyilagosságot kereteket közt mozgó szervezkedés sikerre vezessen. (Általános helyeslés.)

Az elnöki megnyitót után *Kutly József* c. főigazgató szövege nagy hatással a következőkben:

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Szívvel köszöntöm Magyarországnak azt a darabját, amely Fejérvármegye és Székesfehérvár szabad királyi város tanítói által e teremben ma megjelent. Pezdülő vért, friss életerőt hoztak Önök magukkal a vezetősékre bízott magyar nép lelkéből, a mi munkásságunknak végcélját, csüggedetlen lelkünknek legfőbb ideálját: a tagokban erős, szívekben boldog Magyarország édes reménységét.

Az ilyen Magyarországról lelkesedtem én is egész életemen keresztül. Ennek a képe rajzolt szívemben, mikor kis diák koromban a fiai iskola disztelen padjain ültem, ezért dolgoztam férfikoromban az immár palotákká fejlődött középiskolák szellős termeiben, s most nagy az én vigasztalásom, hogy ennek a vágnak megnyilatkozását olvasom ki az itt megjelent lelkéből is. Mert nem kenyérharc az Uraim, ami ma Önöket összegyűjtötte. Ha csupán az volna, akkor engem nem látnának soraik között. Mi Magyarország eljövendő nagyságáért vívjuk a harcot, amelyet a harmincezer főből álló tanítói testület legjobb meggyőződésén szerint a magyar népműveltség emelésének érdekében indított.

S midőn ebből a küzdelemből én is részt kérek, bizalommal tekintek az Önök szemébe mélyen tisztelt Uraim, mert tudom azt, hogy mindnyájan velem ugyanazt azt az egy hitet vallják, ugyanazt az egy reményt és szeretetet

táplálják: legyen Magyarország a mi mozgalmunk által mindenekelőtt magyar és becsületben, vagyonban, erkölcsben hatalmas. Önökben látom, hogy ifjúkorom ábrándjai, férfikorom törekvései nem voltak egészen hiában valók: a magyar iskolának véréttel dolgozó napszámosai öntudatra ébredtek, élni akarnak, a nemzeti erők fejlesztésében hatályosan közreműkölni kívánnak.

Ily értelemben üdvözlöm Önöket, mélyen tisztelt Kartársak, s arra kérem, ne tekintsenek engem a tanítók körében idegennek. Férlíni munkásságom első tizedében az Istentől megáldott magyar Alföldön egy szápra nézve nagy, erőre nézve még talán számánál is jelentősebb tanítótestületnek voltam vezetője. A székesfehérvári tanítók is tudják, hogy életemnek itteni folyása a népoktatásüggyel, s ami ezzel bensőleg egybefügg, a tanítók boldogulásával mindig szorosan egybe volt forrva. Multamból meritek tehát jogot arra, hogy az Önök sorsának ebben a jelentékeny órájában én legyek az Önök szívdobbanásának, sok évtizedes sajtó fájdalomának, s — ha Isten velünk lesz — ime most már jogos reményeinek szószólója.

A fejlettebb magyar népiszkola után való törekvés, a tanítói osztály hivatásának átvérese nem új keletűek nemzeti életünkben. Deák Ferenc már 1840-ben írta: „Nevelni a népet oktatással, célszerű törvényekkel, ez a legnemesebb feladat, mert kifejti a nemzet erejét, virágzásra emeli a hazát, biztosítja törvényeink szentségét és az emberket jobbakká, boldogabbakká teszi.“ Vagy ki ne gyönyörködött volna közülünk Kossuth Lajos hangulatos szavain: „A néptanítói szerepe a harmaté, keresztülgázol rajta ember — s marhasereg, de nyomában virány kél!“ — S Jókainak szinte közmondássá vált ítélete: „Magyarországot még egyszer meg kell hódítani s ez a feladat a néptanítókra vár“ — hány ember ajkán ismétlődött már.

A mélyebb magyar elmék meggyőződése azonban hosszú alkotmányos életünkön keresztül egyetlen ember sem tudta felelőni, megihletni a törvényhozás tagjainak lelkét. Nem kell Önök előtt hosszasán ismertetnem, hogy az országgyűlés 1868-ban a tanítói fizetés minimumát törvénybe iktatta az évi 300 forintot. Szegény alap a megélhetésre ugyebár s fájdalom a 70-es és 80-as években uralkodott kormányok és politikai pártok még annyi gondot sem fordítottak a magyar nemzeti iskolának fejlesztésére, hogy az 1868-iki XXXVIII. törvénycikknek ezt a szegénytelen csekély kívánalmát végrehajtották volna. Még a nyolcvanas, sőt kilencvenes években is voltak tanítók, akik ezt a minimumot sem érték el.

Valljuk be emellett Uraim, saját gyengeségünket is. A tanítószolgálat szervezetlenségének, az összetartozandósági érzet hiányának a tanítói önérték lanyhaságának is nagy része volt abban, hogy a tanítói osztály helyzetének javítására akár a kormány; akár a társadalom érdeklődése megnyerhető legyen.

Igy folyt le egy negyedszázad. Önökre mélyen tisztelt Uraim s a magyar népoktatásügyre is, valóban szomorú idősak. Aki ezen korszak népoktatásügyének történetét igazságos elmével, bálor tollal megírni fogja, annak bizony setét rajzot kell festenie arról, hogy a szabadelvű kormányralom mily gondatlanságot, erőtlenséget tanusított a népművelők kulturájának fejlesztésében. Tudjuk, hogy jó iskola csak jó tanító vezetése alatt képződhetik s ennek a jó tanítónak a sorsával annyira nem törődött senki, sőt oly ellen-

séges álláspontot foglalt el a kormány, hogy ennek közoktatási minisztere 1893-ban tárcáját kötötte ahhoz, hogy a tanítói fizetés ezután is 300 forint maradjon. Ugyanezen szabadelvű kormányzatnak egyik későbbi vezetője, „féktelen ambíció“-nak bélyegezte a tanítók azon törekvését, hogy az állami tisztviselők legalsóbb fizetési osztályába bejutni óhajtanak.

Igy hát a néptanítók több évtizedes sikertelen várakozás után teljesen szárnyaszegezték, tépett remények között küzdöttek tovább a rideg étellel. A magyar népkultúra géniusza fagyos dermedtség között, fejlődésre képtelenül nézte, hogy kormányok jönnek, kormányok mennek, a pártok gyűrők egymást s emellett a nemzeti erők tesgednek. Végre ebből a úrvárból, melynek irányát, fonalát bizony jó ideje nem láttuk, mégis kialakult, ébredezni s a nép életviszonyaiban is munkálni kezdett egy nagy eszme, az *intenzívebb magyar nemzeti élet eszméje*. Tudjuk, hogy országgyűlésünk súlyos harcot vívott a hadsereg magyar részének nemzeti irányban való vezetéséért; tudjuk, hogy ez a harc még ma sem dől el s ép ezért mélyen sajnáljuk, hogy a harc hevében a vezetők a vezetők teljesen figyelmen kívül hagyták a nemzeti eszmének azt a másik tábort, — a néptanítói kart — amelynek erejével a magyarságot okvetlenül diadalmas térfoglalásra lehetne vezetni. Szó, hangulatos beszéd itt is volt bőven, de a tettek eddig hiányzanak.

A jelen év tavaszán új kormány lépett a régiék helyébe, kormány, melynek gyökere a nemzeti érzések talajába kapaszkodott. Mi, akik elfojtott lélekkel, aggódó lélekkel vártuk, hogy az alkotmánytalan rendszer mikor teszi rá kezét a nemzeti életműködés legerényesebb szervére, az iskolára, fellelegzettünk s a tanítószolgálat mély meggyőződéssel hitte, hogy az ő idejének most már el kell következnie.

Azt mondják s én nem is kétkezem benne hogy rövid idő alatt el is következett volna. De ki venné rossz néven a sokszor csalódott, reményvesztett tanítószolgálat, hogy — midőn az 1907. évi költségvetésben a népiszkola támogatásának még nyomára sem akadt — országzerte fájdalommal feljajdul? Sőt az a 286 ezer korona, melyet a kormány az állami népiszkolák javára a költségvetésbe beillesztett, ép azt mutatta, hogy a hitfelekezetek és politikai községek által fenntartott iskolák az 1907. évben az államtól ne várjanak semmiféle támogatást.

Minő beszédes tud lenni sokszor a néma szám! Ez a rideg szám, ez a 286 ezer korona rázza fel eddigi fásult télneségökből Magyarország összes tanítóit. Akkor, midőn az 50—60 százalékkal felszökött élelmészeti anyagárak szertelenül megdrágították az életet, midőn ezeket a majdnem abnormis viszonyokat első rendben maga a kormány ismeri el s midőn ezért az állami és törvényhatósági tisztviselőknak a legnagyobb előzékenységgel jön segítségükre: a szegény tanítók méltán jajdulnak fel, hogy ők is hű szolgái a magyar államnak, ezért illő, hogy sorsuk, amely 1869 óta lényegesen sohasem javult, egyszer már jobbra forduljon.

Ime tisztelt uraim, azért gyűltek ma Önök egybe, hogy a tanítók országos mozgalmában, melynek legfőbb célja a magyar népkultúrájának emelése, Fejérvármegye és Székesfehérvár szabad kir. város tanítói is részt vegyenek. Nagyon téved, aki ezt a mozgalmat bárminő irányú tüntetésnek hiszi, nem egyebé ez, mint egy öntudatra

Mai lapunk 4 oldal.

00000689

Ott száz előadást ért, itt már második nap lekerült a repertoárról. Nem is csoda. Hiszen sok tekintetben nem ennek a társulatnak való. Egyéb-ként nem is nagy kár a darabért. A morál, mint ez már a címéből is sejthető, hastáncot jár a librettóban, amely egy ébéként korántsem oly ületes, amilyen Murger Henri könyve. A szereplők kö-zépsé alakításával vonlatok föl, nagy ügyvéssel küzdeve le indispozíciójukat, amit az üres szék-sorok kellettnek bennük. *Tábori* Mimi je kellemes volt. *Pajzán*, könnyeimű, de nem szertelen, nem triviális. *Dénes* hangját megviselte a nedves idő-járás. Tegnap ugyancsak sűrű fától fűdte. He-lyenkint szinte berekedt. Hanem azért ambi-ciózusan állotta meg a helyét. *Tábori* Mimi jének is, *Dénes* Musettejének is ragyogó, fényes toá-letjei voltak. Még *Déri*, *Szigeti* és *Bátori* játéka domborodott ki kereked vonalakkal az átlagból. *Bátori* „Katerinája” különösen sikerült. Éneken, pözban, gesztusokban. *Vajda*, *Bérczi*, *Magas* és *Fekete* irén is ügyesek voltak.

A kisszámú publikum időközönként fagyos nyugalommal nézte a dolgok folyását. Annnyival is inkább, mert a nézőtérén nem csekélyebb hideg borzongatta az emberek hátát, mint a bohémek librettóbeli padlászobájában. Néha mégis végigszaladt a kedélyeken meleg sugaraival a humor s a derű egy-egy jó ötlet, móka, vagy szójáték nyomán. *Dénes* virágot kapott, a tapsok zaja is föl-főverté itt-ott a ház eszénjét.

Essék még szó a számról is, amelyen az utolsó fölvonásban *Tábori* bevonult. Nos a jöképi füles igen illedelmesen viselte magát. A közönség józúzen derült rajta. *Tábori* pedig igen szépen szállt föl abban a bizonyos „evoóban” a hangskálán, hanem aztán annál nehézkesebben szállt le — a számról hátról.

*** A zenekedvelők.** Egyik mult heti szá-munkban tüzetesen ismertettük a Zenekedvelők Egyesületének célját, megjelölve az utakat, mely-eken haladva szép hivatást, a zene iránti érdek-lődést felkeltését s zenei közönség nevelését elérheti. Hogy mennyire igazunk volt s mily e-gy értelmű helyesléssel találkoztak soraink, fényesen igazolta a szombaton, e hó 8-án a polgármester hivatali szobájában megtartott tisztújító közgyűlés. A zsűfoglalás megtelt helyiségben — mintegy 50 főny részvevő előtt — *Havrancsek* József királyi tanácsos, polgármester nyitotta meg a gyűlést. Az elnöki székben utódaul *Kulhy* József dr. c. főigazgatót ajánlotta. *Kulhy* József dr. az elnöki széket elfoglalva, rövid, sokatmondó programmot adott: kevés szó, annal több tett, odaadó buzgalom az ügy iránt, melynek vezetését most kezebe vette. Székfoglalóját, melyek alapelvét — kívánjuk, hogy az egyesület is vallja és kövesse — hálás elismeréssel nyugtázták a sokat és méltan-lanul támogatott egyesület tagjai. Majd a tisztúkar és választmány alakult meg.

Igazgató lett *Tomni* Béla. Titkár *Medgyesy* József. Karmester *Friscsaj* Richard. Pénztáros *Schmelter* Jákó. Hangszeráros *Rchorska* Vilmos. Ügyész *Borchert* Jenő dr. Választmány: *Bercnyi* István, *Fodor* Mór, *Havrancsek* Antal, *Havrancsek* József, *Havas* Gaborné, *Jambor* Zsigmond, *Kalmán* Sándor, *Kallencsek* Marton, *Kneifel* Ferenc dr., *Klökner* József, *Latschmann* Gyula dr., *Lóny* Károly né dr., *Márkns* Mihály, *Námessy* Mariska, *Pápay* Nándor id., *Schlamminger* Jenő dr., *Schwarzbach* Flóra, *Schnell* Ferenc, *Silberberg* Karoly, *Wertheim* Pál. Felügyelő-bizottság: *Eri-scht* Sámuel *Bierbauer* Viktor dr., *Lurja* Aladár dr., *Rupp* Kálmán. Pottagok: *Brestyansky* Karolin, *Dombenberg* József, *Lech* Erzsike, *Ko-rács* A. Sándor, *Faltay* István, *Schulmann* Fe-renc.

Tomni Béla, az új igazgató, temperamen-tumos, szellemes beszédben adott programmot az egyesület működéséről. Mindenben multkorri köz-leményünk értelmében s arra való hivatkozással fej-tette ki nézetei a követendő eljárásról. Negy

hangverseny a tél folyamán, felváltva nagy (tehát az a bizonyos kiegészített) és kis (csak egyelői tagokból álló) zenekari, továbbá szóló számok és kamarazene, kellemesen gyönyörködhető válto-zatos műsor, melynek sikeres keresztülviteléről a zseniális művészeknek, *Friscsaj* R. tanácsosnak közremunkálása mellett bizvást vállalhat garanciát.

A távozó elnökek, *Havrancsek* József királyi tanácsosnak, ki a jövőre nézve a választmányban kért magának helyet, eddigi buzgó működéséért s a legutóbbi társaság szerencsés megoldásáért *Klökner* József tolmácsolta a jelenlévők háláját s köszönetét, *Schmelter* Jákó pénztáros érdemeit pedig *Havrancsek* polgármester indítványára jegy-zőkönyvben örökítették meg.

Az egyesület csütörtökön, 13 án este 8 óra-kor a választmány és a működő tagok részvéte-lével választmányi ülést tart.

*** Vargha Damján könyve.** A „*Jezusom, örömom*” c. szép imakönyvről, amelyet már is-mertettünk, az egyházmegyei lelkészkedő papság sorából most *Pinler* Ferenc alcuitó lelkész a kö-vetkező figyelemreméltó sorokat írja:

Alaposan átnéztem az imakönyvet. Ha volna benne kifogásolni valóm, legfeljebb az lehet, hogy az első lapon így ír: „Ezen kis ima és énekkönyv ele-mi-, polgári- és közepiskolás fiúknak és leányoknak készült.” E szavakat kifogásolom. Igaz, hogy a szerző előtt e földön a gyermekek a leg-kezdesebbek amde ugy ismertem meg imaköny-vét, hogy bizony felnőttek is teljes lelkihaszonnal igénybe vehetik. Az imádságnal ugyanis az a fő, hogy eljőjön mindenkihez az az idő, midőn léle-ken és igazságnal tudja Istenét imádni, midőn a szív ezerszer magától képes kiönteni. Űra s Istene színe előtt, mint az angyalok teszik az ege-n, kiknek imakönyvre szükségük nincs. Ez ember azonban nemcsak lélekből áll, hanem testből is, mi földhöz vonz és szorakoztat; az emberi lelek-nek tehát az imakönyvre, mint segédeszközre van szüksége, hogy Isten tele tartott erőitelmének olyan szavakkal tudjon kifejezést adni, melyek a jó Isten színe előtt kedvre találjanak. Ezért mondom, hogy a „*Jezusom örömom*” imakönyv a felnőtteknek is alkalmas, mert mint a szerző mondja, ott az a szempont vezette, hogy az Anya-szentegyház használt és elfogadott imák jussanak a kicsinyek kezébe és lelkehez. Az anyaszentegyház imái pedig a felnőttek ajkán is legkedveseb-bek s leghatasosabbak az Isten színe előtt. Nyilván a szerző előtt is ott lebegett az az idő midőn a gyermekek felnőttekkel lesznek s ebben a korban is az egyház imáit fogják használni, ha gyermek-korban azokat megszökték. Azután azok az ok-tatások, melyeket az egyes részek ele; mint a reggeli imádság, szent mise ele s ib. szólt be a szerző, annyi üdvös tanítást foglalnak ma-gukban, hogy bizony nagyon jó volna, ha a felnőttek legalább ennyi teológiát ismerettel bir-nának. Igen sikerült az a rész, melyben a szent mise Krisztus keresztáldozatával áhítatik parhu-zamlat; így meg ezt schoisem olvastam. Az egy-ház által megteremtett nagy hama igaz, hogy mas könyvekben található hitának szövegét elter, de itt a szerzőt okozni nem lehet, mert ott helyesen a tiszta magyar kifejezés vagy vezeték. Bizony igen kívánatos volna, ha a puspoki kar az egész országra nézve egységes szövegű alapítana meg, mert akkor a hitek egyik templomban nem hal-lanak: „Jezus szíve, a szeretet tüzehelye” s a másiban: „Jezus szíve, a szeretet lángoló ke-menceje” stb.

Az egységes szöveg igen kívánatos volna. Nagyon boldvan eselkedek a szerző, hogy a magyar hitaságnak szent imakönyvbe bevette azt a részt: „Imák Magyarországi és a magyar szentekhez.” Az eddigi imakönyvekben lehetett imákat találni padua szent Antalhoz, szent Ala-jushoz, de magyar szentekhez imákat haba ke-resztünk. S a mily nagy gondolat áhította össze a szerző az imádságról szöve részt, nem kisebb

gondal fáradozott azon részen, melyben az egy-házi énekek vannak. Kitiűnő hatással bír, hogy a Mária-énekekből van legtöbb benne (29), ez mutatja a magyar sziv rajongását az ő Nagyasz-zonyához. Az énektanítóknak meg hálájára szá-míthat a szerző, hogy az egy értelmet kifejező szavakat vonással választotta el a másiktól, mert így könnyen ügyelhetnek az énekesek arra, hol leegyezhet vehetnek. 107 ének van a könyvben. Ez bizony nagy munka lehetett. Végül még meg-említendő, hogy a minisztráció igen praktikusán, magyar betűkkel van belevéve.

A jó könyv pompás karácsonyi ajándék s igazán a kis Jezus díszes ajándéka lesz a csalá-lok asztalán, a karácsonyfa alatt.

Szerkesztői üzenetek.

Gedeon. *Belényes*. Köszönet. A karácsonyi számban. Sokszoros üdvözet. — **H. J. Mohács**. Hasonlóképen. — **Sch. L. Göböljárás**. Kívánsága szerint. — **H. A. Temesvár**. Mihelyt lehet sorra kerül. — **B. E. Seregélyes**. Köszönjük. Minél több kitartást kívánunk. — **B. J. Vajszka**. Valami keveset simítani kell rajta. — **P. F. Alsóut**. Ami kesik, nem mulik. A mai számban.

Felelős szerkesztő: **Dr. HELVEY LAJOS.**

0 cs. és kir. Fensége
Herceg Liechtenstein Alajosné,
született **ERZSÉBET Főhercegnő**
KAMARAI SZÁLLÓTJÓJA.

Tisztaság, közegészség és leg-kényesebb igényeket is kielégítő módon utjonnan felszerelve áll a n. é. közönség szolgálatára:

MARSCHALL NÁNDOR
HENTES és KOLBÁSZÁRUK
ÜZLETE
Alapítva 1882 SZÉKESFEHÉRVÁR Alapítva 1882
Kossuth-utca 6.

Elarusítás nagyban és kicsinyben.

Ajánlja kizárólag elsőrendű, saját gyártmány árnból álló általadó nagy raktárak, mint:

Prágában elsajátított módszer szerint pácolt sonka és füstölthússok; kolozsvári és debreceni szalonnák; friss hússok fiatal sertésekűl; legjobb minőségű zsir; friss szalonna és háj.

Naponta friss mindenemű
KOLBÁSZ-ÁRUK.

HIDEG FELSZELTEK
nagy vátasztkéban.

Videki megrendelések legpontosabban teljesítettnek.

Sirolin
Ez az a gyógyszer és a leghatékonyabb, meggyő-ző a köhögés, vildézet, által ismertet.

„Roche”
Kapható orvos rendelésre a gyógyszerárú-ban. — Ára üvegenkint 4.—K. r. m.

Tüdőbetegségek, hurutok, számar-köhögés, skrofulozis, influenza
ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánva.
Mihelyt értéketlen utánzatokat is kínálnak, kérjen mindenkor „Roche” eredeti csomagolást.
F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc).